

Financial Risk&Regulation

Banki könyvi kamatláb-kockázat – tervek a szabályozás megújítására

Hírlevél – 2022. február

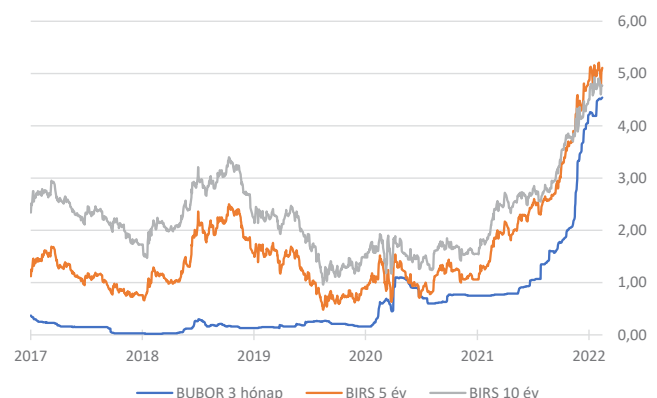
A közelmúltban tapasztalt magas volatilitás a bankközi kamatokban és állampapír-hozamokban a jövőben is várhatóan fennáll majd, mivel a központi bankok az inflációs nyomás hatására monetáris szigorításba kezdtek 2021 őszétől. Ennek fényében kiemelt fontosságú a banki könyvi kamatláb-kockázat szabályozása az európai törvényhozó testületek munkáiban, amellyel egy régi elmaradást pótolnak. Jelen hírlevelünkben összefoglaljuk az EBA által a módszertanokról, folyamatokról és felügyeleti elvárásokról kiadott iránymutatás- és RTS-tervezeteket. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az EBA anyagok még konzultatív fázisban vannak, az elfogadott változat ezektől akár jelentősen is eltérhet.

A kamatkockázat kiemelt fontossága

Korábbi hírleveleinkben több alkalommal is ismertettük az MNB banki könyvi kamatláb-kockázattal kapcsolatos elvárásait. Ezek közül említésre méltó a 2020-as ICAAP kézikönyvben bemutatott látra szóló betéti benchmark modell ([2020. februári hírlevél](#)), valamint a 2021-es kézikönyvben bemutatott benchmark tőkekövetelmény számítási ajánlások ([2021. februári hírlevél](#)). Emellett az MNB idén májusban publikált, felügyeleti tapasztalatokat összefoglaló [elemzésének](#) főbb pontjait a [2021. júniusi hírlevelünkben](#) ismertettük. A kamatkockázat hagyományosan fókuszpontja az ICAAP vizsgálatoknak, és a 9R felügyeleti adatszolgáltatás-csomag is megújult idei évtől, amelyekről a [2022. januári hírlevelünkben](#) számoltunk be.

A téma különösen aktuálissá válik a monetáris politika irányváltásának fényében és az emelkedő inflációs és kamatkörnyezetben. A központi bankok a koronavírus-válság kezdetén monetáris lazítással és likviditásinjekcióval próbálták fogyasztásra ösztönözni a gazdasági szereplőket, azonban 2021. második

felétől az energiaárak növekedése és a fogyasztói kereslet hirtelen növekedése miatt nagyfokú inflációs nyomás tapasztalható, amelyet a monetáris politika az irányadó kamatok emelésével igyekszik ellensúlyozni. Az emelkedő kamatkörnyezetet a 3 hónapos BUBOR, valamint az 5 és 10 éves BIRS példáján keresztül az 1. ábra mutatja be.

1. ábra Bankközi kamatok alakulása (%)

RTS-tervezet az sztenderd módszerekről

Kamatérzékeny pozíciók kezelése az átárazódási táblában

A tervezet előírja az intézmények számára, hogy a kamatkockázati szempontból releváns pozíciókra átárazódási gap táblát töltsenek minden sokk-szenárió és devizanem esetén. Ebben az automatikus kamatlábopciókat külön kell választani, míg a viselkedési opciókat az alaptermékkel együtt kell figyelembe venni. Fix kamatozású instrumentumok esetén a cashflow-kat a tényleges lejárat alapján kell besorolni, míg változó kamatozású termékek esetén a kamat cashflow spread és referenciakamat komponenseit külön kell feltüntetni a táblába az átárazódásnak megfelelően.

A látra szóló betéteket el kell különíteniük az intézményeknek stabil és nem stabil részre, amelynek a becslési alapját egy legalább 10 éves historikus adatsor kell, hogy adja. A stabil állományon belül meg kell határozni a core betétállományt, amely jelentős kamatváltozás esetén sem árazódik át. A core állományt korrigálni kell még egy szenáriófüggő szorzóval is. Ezen felül az RTS-tervezet a core betétek teljes betétállományon belüli arányára, valamint lejárat besorolására felső korlátokat ír elő.

A fix kamatozású hitelek előtörlesztésénél az alapszenárió esetén a termékszegmensenként becsült feltételes éves előtörlesztési rátákat az aktuális hozamgörbe alapján, historikus módszerrel kell becsülni, és a megfelelő szorzót kell alkalmazni a becsült rátákra. A becsült éves előtörlesztési ráták alapján a várhatóan előtörlesztett és a szerződés szerinti cashflow-k besorolhatóak a megfelelő átárazódási kategóriákba. Hasonló módon kell eljárni a fix kamatozású feltörési kockázatnak kitett lakossági lekötött betétekkel.

A bankok egyszerűsítésként az overnight kategóriába sorolhatják a viselkedési opcionalitást tartalmazó termékeket, ha ezen kitétségek nem érik el a teljes kamatérzékeny eszközállomány 2%-át. Az előzőekben nem említett, de lehetséges ilyen instrumentumok lehetnek a nemteljesítő hitelek vagy a hitel fix kamatozású hitelt biztosító hitelkeretek.

EVE érzékenység számítása

Az EVE-hatások számításánál a cashflow-kat a különböző szenáriók szerinti hozamgörbék alapján diszkontálni kell kifutó állományokat feltételezve. Az EVE számításánál a kamatok esetében a kereskedelmi marzsok kiszűrhetők, viszont a módszertannak konzisztensnek kell lennie, minden esetben azonosítani kell a kockázatmentes kamatlábat, valamint a döntésről értesíteni kell a felügyeletet.

A diszkontálás során az átárazódási kategóriák időbeli középpontját kell figyelembe venni és logaritmusos kamatlábbal kell kiszámolni a diszkontfaktorokat. Az EVE-hatás az adott szenárió és az alapszenárió során számolt EVE különbségeként adódik, valamint ahhoz hozzá kell adni az automatikus kamatláb-opciókhoz tartozó EVE-változást. Ez utóbbi számításához az opció implicit volatilitásának 25%-os növekedését kell feltételezni.

NII érzékenység számítása

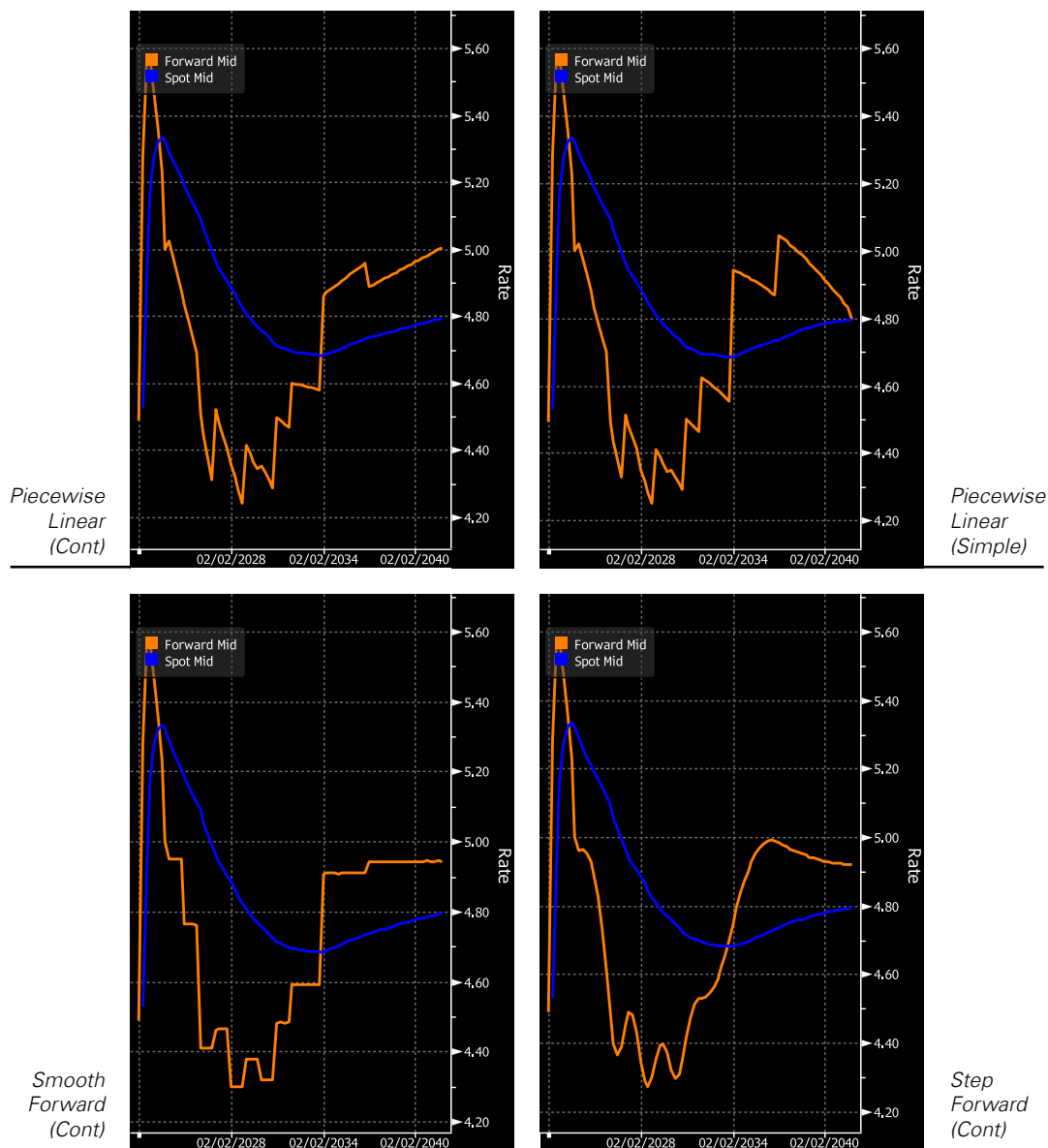
Az NII számítása esetén az EVE-től eltérően az átárazódási táblában szerepelnie kell a kamatok kereskedelmi marzs és egyéb spread komponenseinek is. Az NII-hatás számítása során a gap tábla alapú besorolás kiegészül egy olyan megbontással, amely a változó kamatozású instrumentumok referenciahozamának futamidején alapul.

Az NII vizsgálatánál az egyéves időtávon az ügyletek átárazódásáig vagy lejáratáig a már lefixált kamatokot összegezni kell. A változó kamatokhoz pedig figyelembe kell venni az előírt szenáriókra projektált kockázatmentes kamatlábat, valamint az intézmények által előrejelzendő kereskedelmi marzsot. Ha létezik az instrumentumnak likvid piaca, akkor az ott megfigyelt hozamok lesznek irányadóak, máskülönben az előző évben megfigyelt értékek súlyozott átlagát kell figyelembe venni a szegmentációs szempontok szerint.

Add-onként figyelembe kell venni az automatikus opciók cash-flow-át. Az NII-számítás időtávján belül lehívható instrumentumokat az egyes szenáriók esetén a várható kifizetések alapján kell értékelni, megújulás feltételezésével. Az NII számításának időtávján túl lejáró és valóban értékelt automatikus opciók esetén az EVE-számításhoz hasonlóan az implicit volatilitás 25%-os növekedésével kell számolni.

A teljes NII-hatás része lesz a báziskockázat is, ehhez el kell különíteni az overnight, az 1, 3, 6 és 12 hónapos referenciahozammal rendelkező ügyleteket. Ez alapján az intézmények a historikus kamatokra építve két olyan hozamszenáriót határoznak meg, amelyek esetén az overnight hozamhoz képest a többi hozam távolodik vagy közeledik („widening” / „tightening”). A két szenárió közül a kedvezőtlenebb NII-változást kell hozzáadni a teljes NII-hatáshoz.

Az NII érzékenység számításakor fontos szerepe lesz a forward kamatok számításának, különösen az opciókat is tartalmazó pozíciók esetén. Ennek megfelelően az intézményeknek ügyelni kell a számítási módszertan megfelelő és konzisztens alkalmazására. Az 2. ábra négy lehetséges forward kamat számítási megoldást mutat be egy hozamgörbe példáján keresztül.

2. ábra Forward kamatszámítási módszerek, HUF 3M BUBOR hozamgörbe 2022.01.31, forrás: Bloomberg

Az egyszerűsített módszertanról

Az egyszerűsített módszer kevésbé erőforrás-igényes módszereket kínál az intézmények számára. A core betétek arányára felügyeleti értékek vannak megállapítva, valamint a cash-flow lejáratú besorolása is kötött módon van meghatározva. Az automatikus kamatlábopciók esetén az implicit volatilitás növelése helyett elegendő az alappálya szerint számolt kifizetések sokkolása. Az NII számításánál az NII időtávján belül, a fix kamatok összegzéséhez elég termékcsoportonkénti átlagos kamatokat használni, továbbá a kamatok változó komponensének előrejelzésénél is lehet egyszerűsítésekkel élni.

RTS-tervezet a felügyeleti kiugróérték-tesztről

Az EBA által kiadott másik RTS-tervezetben a felügyeleti kiugróérték-teszt részletei lettek kidolgozva. A kiugróérték-teszt során a

felügyeletek elvárják a bankoktól, hogy egységes módszertan alapján és rendszeresen számítsák a kamatkockázatok mértékét.

Amennyiben a tőke gazdasági értékének (EVE) érzékenysége bármely sokk esetén meghaladja az alapvető tőke (T1) 15%-át, akkor a felügyeletet értesíteni kell, amely intézkedést alkalmazhat a kamatkockázat-kezelés tekintetében. A tervek szerint elvárások nem változnak jelentősen, de figyelembe kell venni a sztenderd megközelítés új elvárásait, illetve hogy a kamatlábpadió a korábbi -100 bázispont helyett -150 bázisponttól indul, valamint a 20 éves helyett csak 50 éves lejáraton éri el a nullát. További változás, hogy az ERM II rendszerben résztvevő devizanemekben jelentkező pozitív változásokat 50%-os helyett 80%-os súllyal lehet figyelembe venni az teljes érzékenység számításakor.

Újdonság, hogy az NII esetében is várható kiugróérték-teszt, de ennek pontos formája még nem eldöntött. A tervezet most két opciót vázolt fel a küszöb kapcsán. Az egyik az EVE méréséhez hasonlóan az alapvető tőke bizonyos százalékához kötné az NII változását és így határozná meg a küszöbértéket. Az EBA ezt az értéket úgy határozná meg, hogy az általa készített hatástanulmány alapján a bankok ugyanakkora hányada lépné túl a küszöbértéket, mint az EVE 15%-os küszöbe esetén. Ez az érték a hatástanulmány szerint -2,5%, ha a valós értéken értékelt értékpapírok jövedelemhatását is figyelembe vennék, akkor -3% lenne.

A másik lehetséges megoldás, hogy a bankoknak figyelembe kellene venniük az adminisztratív költségeiket, valamint az NII és a működési bevétel hányadosát. Ez azt jelentené, hogy a nettó kamatjövedelemből levonásra kerülne az ahhoz köthető adminisztratív költségek része.

$$\frac{NII_{\text{sokk}} - \alpha \cdot \text{Admin. költségek}}{NII_{\text{alap}} - \alpha \cdot \text{Admin. költségek}} - 1 < \text{Küszöbérték, ahol } \alpha = \frac{NII_{\text{előző év}}}{\text{Működési bevétel}}$$

A mérőszám így a sokk-szenárió esetén számított korigált NII százalékos változása lenne az alapszenárió esetén számolt értékhez viszonyítva. A hatástanulmány szerint az így ajánlott küszöbérték -30% lenne, amely a valós értéken értékelt instrumentumok figyelembe vétele esetén viszont már -35% lenne.

Ahogy fentebb említettük, a nettó kamatjövedelem érzékenységvizsgálatánál a végleges RTS figyelembe veheti a valós értéken értékelt instrumentumok eredményét, valamint minden olyan jövedelmet, például a díj- és jutalékbevételek azon részét is, amely érzékeny a kamatok változására. A felvetés ellen szól az, hogy a különböző számviteli sztenderdek közötti különbségek bizonyos bankokat hátrányosan érintenének. Az NII mérésénél az EBA szerint a kereskedelmi kamatmarzsokat is figyelembe kellene venni. Az EBA a hatástanulmányában kiemeli, hogy az NII mérésének 1 éves időtávja megbízhatóbb eredményeket hoz a jobb adatminőség és a kisebb számítási komplexitások miatt. A tanulmány eredményei szerint a valós érték figyelembe vétele nem jelent nagyobb különbséget a jövedelemhatások mérésénél.

Az EBA ITS-tervezetei az IRRBB kapcsán

A kamatkockázat egységes európai jelentési elvárásait támogatja az EBA 2021 novemberében [ITS-tervezet](#) kiadott ITS-tervezete. Ez alapján az intézményeknek közzé kell tenniük a felügyeleti kiugróérték-teszt részeként meghatározott hat hozamgörbe-sokk esetén fellépő tőke- és eredményhatást. Ezen felül a belső mérési rendszer alapján az intézményeknek kvalitatív információkat kell közzétenniük az IRRBB kitettségek alapján szolgáló feltételezések, a számítások menete,

valamint az alkalmazott kockázatkezelési eszközeik és stratégiájuk kapcsán.

A hitelfelárokockázat kezelésére és a belső rendszerekre vonatkozó iránymutatások

A RTS-ek mellett a CRD előírta az EBA-nak kamatkockázati iránymutatás kidolgozását is, amiben részletezi a kamatkockázatok azonosításának, kezelésének és mérséklésének kritériumait, valamint a belső rendszerekkel kapcsolatos elvárásait.

A tervezet nagyrészt továbbviszi az IRRBB-vel kapcsolatos általános elvárásokat a kockázatkezelési módszereket, keretrendszereket, vagy a mérési módszereket illetően. Újdonság lesz azonban, hogy az iránymutatás-tervezet az IRRBB mellett kifejti a banki könyvi hitelkamatfelár-kockázat (CSRBB ~ Credit Spread Risk in the Banking Book) témakörét is, érintve annak definícióját, valamint a lehetséges mérési módszereket. A CSRBB keretén belül annak mérése a kamatláb két összetevőjére irányul. Az egyik az adósok egy csoportja által meghatározott piaci hitelfelár (market credit spread), amely nem tartalmazza az adósok idioszinkratikus, azaz egyedi kockázatától, például szektortól, földrajzi lokációtól vagy az instrumentum típusától (pl. kötvény vagy derivatíva) függő felárát. A CSRBB másik komponense a piaci likviditási felár (market liquidity spread), amelyet a piaci szereplők által meghatározott keresleti-kínálati dinamikák határoznak meg, amely nagyban függhet például a lejáratától. Ugyanakkor az iránymutatás megengedné az adósok egyedi kockázatának figyelembe vételét a CSRBB mérésénél, ha biztosított, hogy így konzervatívabb lesz a kockázat mérése.

Az EBA-hoz a bankok által küldött visszajelzések alapján a hitelfelár-kockázattal érintett eszközök túlnyomó része valós értéken értékelt eszköz, például vállalati kötvény. A CSRBB vizsgálatának hatásköre alól csak akkor kerülhet ki egy ügylet, ha dokumentáltan nincs kitéve ilyen jellegű kockázatnak, viszont a valós értéken értékelt instrumentumok hitelfelár-kockázatát mindig vizsgálni kell. Az intézményeknek a CSRBB-hoz kapcsolódó kockázati étvágyát az EVE és az NII megengedhető változásaként kell meghatározniuk.

Ezekon felül a tervezetben meg van határozva, hogy mi számít nem megfelelő belső mérési rendszernek, mely esetekben az intézményeket a helyi felügyelet a sztenderd módszer használatára kötelezhetik. Nem megfelelő egy belső mérési rendszer, ha nem azonosítja és méri kellően robusztus és gazdaságilag igazolható módon a kamatkockázat minden lényeges elemét (gap-, bázis- és opciós kockázat). Szintén nem megfelelőnek kell tekinteni egy belső rendszert, ha a releváns paraméterek nincsenek megfelelően kalibrálva, vissza-tesztelve, dokumentálva és rendszeresen felülvizsgálva.

Összegzés

Az EBA javaslatai számos változást hoznak a mostani keretrendszerbe, amik a jelenlegi kockázatkezelési folyamatok és rendszerek felülvizsgálatát fogják igényelni. A bankoknak számos területen fejleszteni kell majd várhatóan a jelenlegi megoldásokon. A szükséges számítási és adatigény növekedni fog, hiszen szükség lesz tőke és kamat cash-flow-k pontos előrejelzésére, a forward kamatpálya megfelelő kiszámítására, a beágyazott opciók értékelésére több scenárió alatt. A modellezésre és paraméterbecslésre is egyre nagyobb hangsúlyt kell fordítani, különösen a látra szóló betétek, hitel-előtörlesztések, báziskockázati scenáriók és kereskedelmi marzsok esetében. A módszertanok validációja is fontosabbá válik a modellek és számítások összetettsége és jelentős szerepe következtében. Emellett fel kell készülni a szigorodó felügyeleti ellenőrzésekre is a korábbinál specifikusabb elvárások és magasabb, EU szinten közvetlenül hatályos jogszabályi szint miatt.

A hírlevél készítésében részt vettek: Csányi András és Soltész József.

Kapcsolat:

Rakó Ágnes
partner
M: +36 70 370 1792
E: agnes.rako@kpmg.hu

Szalai Péter
igazgató
M: +36 70 370 1739
E: peter.szalai@kpmg.hu

Wieder Gergő
senior menedzser
M: +36 70 333 1471
E: gergo.wieder@kpmg.hu

Soltész József
menedzser
M: +36 70 370 1766
E: jozsef.soltesz@kpmg.hu

[KPMG.hu](https://www.kpmg.hu)

Az itt megjelölt információk tájékoztató jellegűek, és nem vonatkoznak valamely meghatározott természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet körülményeire. Társaságunk ugyan törekszik pontos és időszerű információkat közölni, ennek ellenére nem vállal felelősséget a közölt információk jelenlegi vagy jövőbeli hatályosságáért. Társaságunk nem vállal felelősséget az olyan tevékenységből eredő károkért, amelyek az itt közölt információk felhasználásából erednek, és nélkülözik társaságunknak az adott esetre vonatkozó teljes körű vizsgálatát és azon alapuló megfelelő szaktanácsadást.

A KPMG név, a KPMG logó a KPMG International lajstromozott védjegye.

© 2022 A KPMG Tanácsadó Kft., a magyar jog alapján bejegyzett korlátolt felelősségű társaság, és egyben a KPMG International Limited („KPMG International”) angol „private company limited by guarantee” társasághoz kapcsolódó független tagtársaságokból álló KPMG globális szervezet tagtársasága. Minden jog fenntartva.